

Hvordan kan utvikling av delingsøkonomi skape muligheter for mer bærekraftig deling av utstyr, ressurser og tjenester i friluftsliv og naturbasert reiseliv i Innlandet?

Eivind Farstad¹, korresponderende forfatter, efa@toi.no
Jan Vidar Haukeland¹

¹Transportøkonomisk institutt, Norsk senter for samferdselsforskning

Engelsk tittel: How can development of the sharing economy provide opportunities for more sustainable sharing of equipment, resources and services in outdoor recreation and nature-based tourism in Innlandet County, Norway?

Sammendrag

Innlandet er et fylke med mange spredtbygde og rurale områder med mye utmark, og hvor friluftsliv og naturbasert turisme er utbredt. Denne artikkelen presenterer resultatene fra et nettbasert arbeidsverksted gjennomført i 2020, om mulige fremtidsscenarioer, konsekvenser og tiltak for utvikling av delingstjenester innenfor reiseliv og kreative næringer knyttet til naturopplevelser i Innlandet de neste 10 årene. I tillegg presenteres funnene fra en etterfølgende nettbasert, forenklet Delphi-undersøkelse i det samme fylket blant personer med innsikt i denne tematikken. Blant verkstedsdeltagerne var det generelt tro på at de foreslåtte scenarioene om klima-, sikkerhets- og teknologiutvikling relatert til delingsøkonomi sannsynligvis vil inntreffe de neste 10 årene. Alt i alt vurderte man utvikling av delingsøkonomi som positivt for de fleste interessentgrupper og aktører, og for klima og miljø. Dette handlet særlig om å styrke digital kompetanse med tanke på å etablere nye delingsplattformer, å stimulere samarbeid mellom teknologibedrifter og andre bedrifter som kan tilby delingstjenester innen reiseliv og kreative næringer, og å bidra til utprøving (piloting) av nye delingsløsninger. Delphi-undersøkelsen bekreftet i stor grad funnene fra verkstedet med hensyn til vurdering av fremtidsscenarioene, mulige konsekvenser og prioritering av tiltak. Det er likevel en tendens til at Delphi-deltagerne fra andre sektorer enn de fra reiseliv og kreative næringer er mer positivt innstilt til utvikling av delingsøkonomi i Innlandet. De foreslåtte tiltakene forventes i høy grad å bidra til å styrke både bedrifters, lokalsamfunns og naturmiljøets bærekraft.

Nøkkelord: Naturbasert turisme, delingsøkonomi, bærekraft, scenario, Delphi-studie

Abstract

Innlandet is a county in Norway with many sparsely populated and rural areas with much non-cultivated land, and where outdoor recreation and nature-based tourism are widespread. This article presents the results from an online workshop conducted in 2020, on possible future scenarios, their consequences, and measures for the development of sharing services in tourism and creative industries within nature-based tourism in Innlandet over the next 10 years. In addition, we present findings from a subsequent web-based, simplified Delphi survey among people with special insights into this topic in the same county. Among the workshop participants, there was a general belief that the proposed scenarios for climate, security and technology development related to the sharing economy will likely occur within the next 10 years. All in all, the development of the sharing economy is considered positive for most stakeholder groups and actors, and for climate and environment in Innlandet.

This was in particular related to strengthening digital competence with respect to establishing new sharing platforms, to stimulate cooperation between technology companies and other companies that can offer sharing services in the tourism and creative industries, and to contribute to testing (piloting) new sharing solutions.

The Delphi survey largely confirmed the findings from the workshop regarding assessments of future scenarios, possible consequences and prioritisation of measures, with a high degree of concurrence between the assessments among the workshop and Delphi participants. Nevertheless, there is a tendency among the Delphi participants from other sectors to be more positively inclined, in some respects, to the development of the sharing economy in Innlandet than those from tourism and creative industries. The proposed measures are expected to greatly contribute to strengthening the sustainability of businesses, local communities, and the natural environment.

Keywords: Nature-based tourism, sharing economy, sustainability, scenario, Delphi-study

Innledning

I denne artikkelen stilles det spørsmål om mulige framtidige utviklingstrekk kan påvirke etterspørselen og omfanget av delingstjenester, hva slags type delingstjenester via digitale delingsplattformer som kan skape muligheter for mer bærekraftig deling av utstyr, ressurser og tjenester i friluftsliv og utmark, mulige konsekvenser av økt deling, og til slutt hvilke tiltak som må til, og hvilke forutsetninger som må være til stede, for å fremme delingsøkonomi på dette området i Innlandet. Problemstillingene blir belyst gjennom et digitalt scenarioverksted og en forenklet Delphi-studie, begge deler gjennomført i Innlandet fylke, og hvor hovedresultatene er presentert her. En mer omfattende rapportering fra denne studien finnes i Farstad og Haukeland (2022).

Deling av ressurser i naturbasert reiseliv og friluftsliv i utmark og fjellområder

Friluftslivet har lange tradisjoner i Norge og er utbredt i befolkningen. Friluftaktivitetene finner i stor grad sted i utmarks- og fjellområdene, og med stadig flere tilreisende utøvere har det etter hvert også utviklet seg en egen naturbasert reiselivsnæring. En rapport fra NMBU har vist at det er 2000-3500 naturbaserte reiselivsbedrifter i Norge (Stensland et al., 2018), definert som «kommersielle foretak som mot betaling tilbyr aktiviteter og opplevelser i naturen» (s. 6). Rapporten viser også at det i 2017 var en betydelig optimisme i denne næringen; de alle fleste bedriftene antok da at det ville bli en økende omsetning og inntjening i årene som lå foran dem. En trendanalyse som ble utført i 2017 (Haukeland et al., 2021; 2023) identifiserte en rekke faktorer som kjennetegner friluftslivet og det naturbaserte reiselivet, der økende oppmerksomhet omkring bærekraftspekter og ansvarlig reising, ønsker om opplevelser av ren natur, samt vektlegging av helse og velvære var blant de tydeligste utviklingstrekkene.

Selvaag et al. (2021) viser i artikkelen «Norgesferie i krisetider – Hvordan så sommeren 2020 ut i fjellet?» at bruken av utmarka har økt under Covid19-pandemien, særlig blant nordmenn. Naturområdene i spredtbebygde deler av landet har som regel god plass for de som oppsøker dem, og utmarka ble derfor oppfattet som et tryggere oppholdssted enn større byer og andre steder med mange mennesker. Også andre studier viser tendens til økt bruk av naturområdene under pandemien (Venter et al., 2020), og internasjonalt har denne utviklingen vært dramatisk (Derks, Giessen & Winkel, 2020). Det utbredte ønsket om friluftaktiviteter i trygge omgivelser understøttes også av den nevnte helsetrenden i naturbaserte aktiviteter og opplevelser (Haukeland et al., 2021; 2023).

Utmarka og fjellområdene er derfor til stor glede og nytte for de besøkende, og de mange bedriftene i tilknyttede næringer nyter selvsagt godt av oppsvinget i denne intensiverte naturbruken. Friluftaktivitetene kan imidlertid ha direkte negative virkninger på naturmiljøet (for en kunnskapsoversikt her, se Øian et al., 2015).

Den økende bruken av naturområdene fører til større reisevolumer fra befolkningssentrene ut mot skogs- og fjellområdene, med økt energibruk og utslipp av klimagasser som resultat. Mange av friluftaktivitetene krever også til dels mye og ressurskrevende utstyr. Utbredt hyttebygging i fjellområdene, som ofte er motivert ut fra ønskene om tilgang til intakte natur- og landskapsområder, bidrar i seg selv til nedbygging av verdifull natur. Nye hyttefelt stiller krav til veibygging og andre infrastrukturtiltak som også setter sine fotavtrykk på miljøet. I årene fremover vil det derfor bli nødvendig å dreie ferie- og fritidsbruken av utmarka over i en mer bærekraftig retning.

Flere typer av tiltak kan være aktuelle for å redusere ressursbruken. Vi ser for oss at det er et potensial for mer deling av eksisterende ressurser og utvikling av nye delingsprodukter og -tjenester: Deling av transport- og overnattingstilbud, mat og ferie-/ fritidsutstyr vil kunne redusere energiforbruk og klimautslipp knyttet til transport, dempe presset på infrastruktur- og hytteutbygging i naturområder, sørge for mindre matsvinn og generelt mindre forbruk av materielle ressurser. Den senere tids stigende priser på varer og tjenester fører også til at deling av utstyr, ressurser og tjenester i friluftsliv og utmark vil bli stadig mer aktuelt i årene som kommer.

Deling og delingsøkonomi

De siste par tiårene er kjennetegnet av en radikal økning av digitale verktøy som smarttelefon, nettbrett og pc i befolkningen, og i de fleste delene av landet muliggjør tilgangen til internett og tilhørende applikasjoner aktiv og variert bruk av disse hjelpemidlene. Digitalisering og teknologisk utvikling har bidratt direkte til fremveksten av nye digitale plattformer som den nye, såkalte *delingsøkonomien* er basert på. Slike plattformer kan være en app eller en nettside for formidling av tjenester eller varer, eller de kan anvendes for å utføre transaksjoner. Både privatpersoner og bedrifter kan bruke disse plattformene til å dele ressurser som ellers ikke ville ha blitt brukt; de er med andre ord ledige ressurser som andre enn de som eier ressursene, kan bruke. Delingen skjer ofte mot en betaling eller økonomisk transaksjon (men kan også være gratis), derav betegnelsen *delingsøkonomi*. Denne typen økonomi er mest utbredt i større byer, og forskning har vist at hvorvidt delingsøkonomi styrker regional utvikling i rurale områder avhenger av hva slags type reguleringer som iverksettes (Sagheim & Nilsen, 2021).

De fleste delingstjenestene internasjonalt har sitt utgangspunkt i urbane områder, men nyere undersøkelser viser at f.eks. plattformen *Airbnb*, som formidler utleie av boliger og fritidshus, har økt også i mange andre norske regioner. I Innlandet fylke har det i de senere årene vært en betydelig vekst i denne omsetningen. Aller størst er antallet tilbudte utleieobjekter i typiske hyttekommuner som Trysil og Ringsaker, og 40 prosent av alt som leies ut gjennom *Airbnb* i fylket er hytter (Østlandsforskning, 2022, s. 13). Et annet eksempel på en internasjonal delingsplattform som har fått fotfeste i Norge, er *Too Good To Go*, som gir muligheter for å kjøpe overskuddsmat til en rimelig pris – dette er mat som ellers ville blitt kastet fra matbutikker og spisesteder. I de senere årene er det også kommet flere norske delingsplattformer, slik som *Getaround* (tidligere *Nabobil*, for deling av privatbil), *Hygglo* (deling av forskjellige typer verktøy og utstyr), *Otto* og *Samme vei* (samkjøring for folk som skal samme vei), *Pinsj* (deling av grønne tjenester og friluftslivsutstyr) og *Biaton* (formidling av opplevelser som jakt, fiske og toppturer).

Tidligere forskning viser at miljømessig bærekraft er en viktig driver for forbrukernes valg av delingstjenester. Men deling av tjenester kan også ha andre funksjoner, ved at man utvikler sosiale relasjoner til andre via internettet (plattformen som sosial arena), at det kan være økonomisk lønnsomt og tidsbesparende, og endelig at deling kan gi rom for autentiske opplevelser – man får del i aktiviteter og opplevelser som er unike og skiller seg fra mer standardiserte tilbud (Iversen, Hem & Foley, 2023).

En tidligere landsdekkende undersøkelse (Iversen & Hem, 2018) har vist at nordmenn i relativt høy grad er villige til å dele fritidsutstyr o.l., hus og hytte, og mat, mens de i liten grad er villige til å dele personlige eiendeler som klær og sko. Deres studie viser ellers at det er viktig å «bygge opp legitimitet og troverdighet til de digitale plattformene og levere smarte, verdiøkende og hensiktsmessige tjenester» (ibid., s. 44) dersom man skal lykkes med å utvikle delingstjenester.

Sommeren 2020, det første året under koronapandemien i Norge, ble det gjort en undersøkelse blant de besøkende på Den Norske Turistforening (DNT) sine hytter, der gjestenes holdninger til deling ble kartlagt (forskning.no, 2021). Til tross for den store oppmerksomheten rundt smittefare på dette tidspunktet, svarte 70 prosent av respondentene at de ville fortsette å låne og leie utstyr som før, og seks prosent ga også uttrykk for at de ville låne mer utstyr enn før. Under pandemien økte interessen for nye naturbaserte opplevelser (forskning.no, 2021), og dermed trolig også behovet for utstyr. Utstyr som brukes sjelden, kan deles med flere, og den positive holdningen til deling er begrunnet bl.a. med utsagn som at «det er bra for miljøet og fordi de ønsker å prøve en ny aktivitet uten å måtte skaffe for eksempel pilkeutstyr eller dyre felleski» (forskning.no 2021). Også denne nevnte undersøkelsen bekrefter at brukerne er minst interessert i å dele det mest kroppsnære utstyret: «Jeg leier gjerne en kano, men vil ha min egen hjelm», som en av respondentene uttrykte det.

Et viktig temaområde i studien var derfor hvorvidt eksisterende ressurser i større grad kan *deles* av ulike brukere, og hvordan deltagerne i studien kunne tenke seg at man utvikler mer *delingsbaserte tjenester* for å oppnå mer effektiv ressursbruk, slik at behovet for kapasitetsutvidelser og konsumet av ikke-fornybare ressurser blir redusert.

Metode og gjennomføring av scenarioverksted og Delphi-studie

Scenarioverkstedet

Scenarioer er fremtidsbilder; de representerer mulige fremtidige tilstander basert på en sammenstilling av, og samvirke mellom, sannsynlige og brede utviklingslinjer eller megatrender (Buckley et al., 2015; Elmahdy, Haukeland & Fredman, 2017; Scott & Gössling, 2015). Scenarioene kan brukes til å gi støtte til beslutninger og til utvikling av planleggingsverktøy (Gössling & Scott, 2012; Varum & Melo, 2010). Et scenario er altså noe annet enn en prognose (som er en utregning av den mest sannsynlige framtidslinjen) eller en visjon (som er den framtidssituasjonen vi kan ønske oss). Scenarioer er i stedet *fortellinger* om noe som *kan* skje i framtiden ut fra den kunnskapen som finnes, og usikkerheten i et scenario understrekes (Page et al., 2010). Scenarioene kan tjene til å beskrive og informere brukerne om situasjoner og tilstander som man med en viss grad av troverdighet forventer vil kunne inntreffe i framtiden (Moriarty, 2012), f.eks. i et 10 års perspektiv. Kategoriseringen av generelle utviklingstrekk i samfunnet (også kalt *megatrender*) som f.eks. klimaendringer, økende urbanisering, geopolitisk sikkerhetsutvikling og teknologisk utvikling er et nyttig bakteppe for å forstå drivkreftene som sannsynliggjør framtidige scenarioer.

Et *scenarioverksted* tar utgangspunkt i realistiske og gjenkjennelige scenarioer som deltakerne vil kunne anse som troverdige (Soneryd & Amelung, 2016). Et premiss for at et slikt verksted skal fungere, er gjerne at det har et innhold som deltakerne har spesielt god innsikt i, samtidig som de har egeninteresse av å forstå det gitte temaet bedre eller videreutvikle det sammen med andre.

Metodisk opplegg for scenarioverkstedet

Med utgangspunkt i de tre scenarioene som forskerne hadde utviklet på forhånd, ble det arrangert et scenarioverksted i november 2020. De 13 aktørene som deltok, representerte bedrifter, organisasjoner og myndigheter i Innlandet med interesse i utvikling av delingstjenester innen reiseliv og kreative næringer. Kreative næringer er her forstått som deler av kulturnæringene (festivaler, museer o.l.) som opererer i natur eller naturnære omgivelser, og media- og IT-virksomheter med tilknytning til det naturbaserte reiselivet. Rekrutteringen til verkstedet skjedde ved hjelp av anbefalinger fra personer med god kjennskap til disse næringene i Innlandet, og ved «snøballmetoden», dvs. at de som var blitt rekruttert, anbefalte nye deltakere. Pga. Covid19-pandemien ble verkstedet organisert digitalt (via Zoom).

Tre ulike narrativer eller fortellinger/beretninger ble vurdert som relevante for utviklingen av delingstjenester i forbindelse med reiseliv og kreative næringer i Innlandet (se Farstad & Haukeland (2022) for mer utfyllende scenariobeskrivelser):

Scenario 1: Klimaendringene og det grønne skiftet

Scenario 2: Økt utrygghet

Scenario 3: Teknologitvillingen akselererer

Med basis i disse diskusjonstemaene ble scenarioverkstedet gjennomført etter denne malen:

Tabell 1: Gjennomføring av scenarioverksted.

<ol style="list-style-type: none">
1. Innledning med presentasjon av opplegget for scenarioverkstedet og forskernes redegjørelse for de tre scenarioene (i plenum)
2. <i>Reflektere over</i> tre scenarioer (inndelt i to grupper)<ul style="list-style-type: none">
• «Din mening» registreres i en poll (1)
3. <i>Diskutere konsekvenser</i> for forbrukere, næringsliv og myndigheter/samfunn i Innlandet (inndelt i to grupper)<ul style="list-style-type: none">
• «Din mening» registreres i en poll (2)
4. Finne fram til <i>tre – 3 – prioriterte tiltak</i> (inndelt i to grupper)<ul style="list-style-type: none">
• «Din mening» om bærekrafts aspektene registreres i en poll (poll 3)
5. Oppsummering og avslutning (i plenum)
--

Resultater fra gruppediskusjonene av de tre scenarioene

Scenario 1 – Klimaendringene og det grønne skiftet: Aspektene i dette scenarioet oppfattes som riktige og viktige.

Det er forbrukerne som driver dette fram – det gir «kred» på sosiale medier å si at man bruker delingstjenester, spesielt blant unge mennesker. Synspunktene gikk i retning av at man må ha nasjonale føringer (incitamenter og reguleringer) for å få et omfang på delingsaktivitetene, litt som overgangen til el-bil, i hvert fall utenom bysentrene. Deltagerne påpekte noen fokusområder som de mente var viktige for å fremme bærekraftig delingsøkonomi:

-Innlandet har mange verneverdige bygninger – dette er ressurser som kan deles i reiselivssammenheng ved at man verner gjennom bruk.

-Det vil være en konkurransefordel å kunne tilby miljø- eller klimavennlige valg, og flere føringer vil komme i form av sertifiseringsordninger mv.

-Det anses videre viktig å ha en lokal pool av ressurser å låne ut – ikke bare til egne gjester, men til alle i et område. Turene gir også bedre opplevelser når man slipper å ta med eget turutstyr, men da må ut- og innlevering være fleksibelt (kunne leveres ut et sted og tilbake et annet sted, eller at man kan få tilgang til en delebil på returreisen fra der man ender opp). Det ble understreket at delingene må være bærekraftige og løsningene prismessig fordelaktige.

Scenario 2 – Økt utrygghet: Den opplevde utryggheten anses som mindre i Innlandet enn i større byer, og sammenliknet med utlandet framstår Norge som et trygt land. Ansamlinger av store folkemengder oppleves som utrygt både med tanke på terror og pandemier.

Det antas at bildeling vil styrkes som følge av korona – fremfor å reise kollektivt. Men det ble også hevdet at den sosiale isolasjonen ville kunne utløse mer reiselyst etter pandemien. Dette scenarioet ansås likevel som det minst betydningsfulle av de tre.

Scenario 3 – Teknologiutviklingen akselererer: Teknologien endrer vaner og forventninger om at alt skal være enkelt og tilgjengelig: Kjøp og salg foregår mer og mer via internett, med rask levering «rett hjem». Forbrukerne kommer til å «pushe» dette, og disse forventningene sprer seg fra urbane til rurale strøk, spesielt siden det finnes så mange «deltidsinnbyggere» i Innlandet. Scenario 3 vurderes som viktig fordi det muliggjør nye former for koblinger mellom tilbydere og brukere. Det vil bli et sammenkoblet system der det blir mulig å booke både bil, overnatting, turutstyr og en personlig naturguide i en og samme plattform.

Deltagerne anså potensialet for bildeling som større i Innlandet fordi det kollektive transporttilbudet har begrenset dekning i mange rurale områder. Det samme gjelder overnatting, hvor det kan være mangel på tilgjengelige tilbud nær utmarksområder. Det er et teknologisk etterslep i periferien der mange av naturattraksjonene er plassert. Bredbånd må komme på plass – noe som oppfattes som det offentliges ansvar. Men teknologioptimismen var ikke enerådende i gruppediskusjonene, f.eks. ble det påpekt at mange ønsker 'slow tourism'. Dessuten har *streaming* av friluftskonserter ikke vist seg å være så attraktivt. Innen kulturfeltet er folk opptatt av fysisk nærvær for å få gode opplevelser og derfor er det viktig å innlemme digitale tjenester i opplevelser som fortsatt er basert på fysisk tilstedeværelse.

Delingstjenestene vil bli mer tilgjengelige, og tilbyderne må derfor følge med på teknologifronten – det ble sagt at det må bli like lett å leie utstyr som å booke hotellrom. Alt må bli integrert og sømløst. Flere tjenester kan overføres digitalt til brukerne – f.eks. ulike guidetjenester ute i naturen. Det anses videre som viktig å kunne ta i bruk internasjonale delingsplattformer. Det oppfattes ellers som viktig å jobbe fram en delingspool som kan inneholde alt hva en kommune disponerer; både kommunens egne ressurser, hva bedriftene disponerer og hva innbyggerne har. Her bør det sikres en felles ressurstilgang for deling både for tilreisende og fastboende. Et kjernesporsmål i gruppediskusjonen av dette temaet ble formulert slik: Teknologien finnes, men hvem skal ha ansvaret for å drifte en slik delingssentral? Det å samle alle aktivitetstilbud, lokalmaten, deling av utstyr mm. på en delingsplattform krever at mange aktører må snakke sammen og bli enige om fordeling av penger og arbeidsoppgaver. Dette anses som hovedutfordringen.

Resultater fra de to første avstemmingene i plenum (polls)

Poll 1: Klimaendringene og det grønne skiftet (scenario 1) ble vurdert som *det mest sannsynlige fremtidsbildet* av åtte av i alt 13 personer som hadde besvart spørsmålet, mens fem personer mente at teknologiscenarioet (scenario 3) var det mest sannsynlige. Ingen mente at utrygghetsscenarioet (scenario 2) var det mest sannsynlige scenarioet.

Poll 2: Med hensyn til *implikasjonene for deling av produkter og tjenester* i lys av de tre alternative scenarioene, mente ni personer (av i alt 13 deltakere) at den akselererende teknologiske utviklingen (scenario 3) ville ha mest å si for utvikling av delingstjenester, mens fire deltakere mente at klimaendringene/det grønne skiftet (scenario 1) ville ha størst betydning av de tre alternativene. Ingen så økt utrygghet (scenario 2) som det mest utslagsgivende alternativet for generering av mer deling.

Resultater fra gruppediskusjonene om konsekvenser for forbrukere, bedrifter/virksomheter og myndigheter/samfunnet i Innlandet

Etter gruppediskusjonen av de tre scenarioene ble deltakerne i de to gruppene bedt om å diskutere ulike konsekvenser av deling. Bildet var altså sammensatt: Selv om klimaendringene/ det grønne skiftet ble ansett som det mest sannsynlige av de fleste, var det også et antall deltakere som pekte på teknologiutviklingen som det mest utslagsgivende alternativet. Samlet sett var det teknologiutviklingen framfor klimaendringene/det grønne skiftet som de fleste mente at mest sannsynlig ville føre til mer deling av produkter og tjenester. I premisene for den neste fasen av scenarioverkstedet ble disse resultatene sett i sammenheng:

Det teknologiske scenarioet (scenario 3) ble valgt som utgangspunkt for den videre diskusjonen av implikasjoner av deling for både forbrukere, bedrifter/virksomheter og myndigheter/samfunnet i Innlandet. Men ettersom klimaendringene og miljøpåvirkningene (scenario 2) også skjer fort, anså forskerne det som en viktig forutsetning at de teknologiske endringene og innovasjonene i delingstjenestene enten søker å begrense naturpåvirkningen/klimaeffektene eller at de tilpasser seg den nye klimasituasjonen, m.a.o. at deling basert på nye teknologier skjer på naturmiljøets premisser og dermed støtter opp om en bærekraftig utvikling.

I den siste diskusjonsrunden ble deltakerne i hver av de to gruppene bedt om å identifisere tre typer av tiltak som kunne bidra til å stimulere deling innenfor scenario 3 (teknologiscenarioet). Gjennom oppsummering av gruppediskusjonene og videre resultatbearbeiding i scenarioverkstedet ble tre identifiserte tiltakstyper endelig oppsummert av forskerne og presentert for alle deltakerne i den siste plenumssesjonen.

De tre tiltakstypene er alle rettet mot bedrifter og organisasjoner i Innlandet:

1. styrke digital kompetanse med tanke på å etablere nye delingsplattformer
2. stimulere samarbeid mellom teknologibedrifter og andre bedrifter som kan tilby delingstjenester innen reiseliv og kreative næringer
3. bidra til utprøving (piloting) av nye delingsløsninger

Poll 3: Spørsmålet var så i hvilken grad disse ulike tiltakene anses å være bærekraftige – både med hensyn til naturmiljø, bedriftenes økonomiske overlevelse/utvikling og for Innlandet som helhet og berørte lokalsamfunn i fylket. Deltakerne var tydelige på at deling vil kunne styrke bedriftenes og lokalsamfunnenes bærekraft, mens synspunktene var noe mer nyanserte når det gjaldt natur og miljø, selv om de fleste også her vurderte det slik at bærekraftaspektene vil bli ivaretatt.

Delphi-studien

Basert på resultatene fra scenarioverkstedet og videre bearbeiding av dette materialet, ble det utarbeidet et interaktivt spørreskjema som grunnlag for en nettbasert, forenklet variant av en Delphi-studie, gjennomført i tidsrommet mai-juli 2021. Spørreskjemaet ble distribuert via en invitasjon med en nettløse sendt på epost til ca. 150 personer som kunne antas å ha innsikt i reiseliv og/eller kreative næringer i Innlandet, og å kunne vurdere hvordan disse næringene og samfunnet ellers vil bli påvirket av ulike utviklingsbaner for delingsøkonomi. De inviterte var representanter fra reiseliv og kreative næringer, andre relaterte næringer som varehandel, bygg og anlegg osv., interesse- og bransjeorganisasjoner, frivillig sektor og foreninger, destinasjonsselskaper, samt offentlig sektor/kommuner og enkelte andre relevante organisasjoner. De fleste av de 13 som deltok i scenarioverkstedet gjennomførte også Delphi-studien.

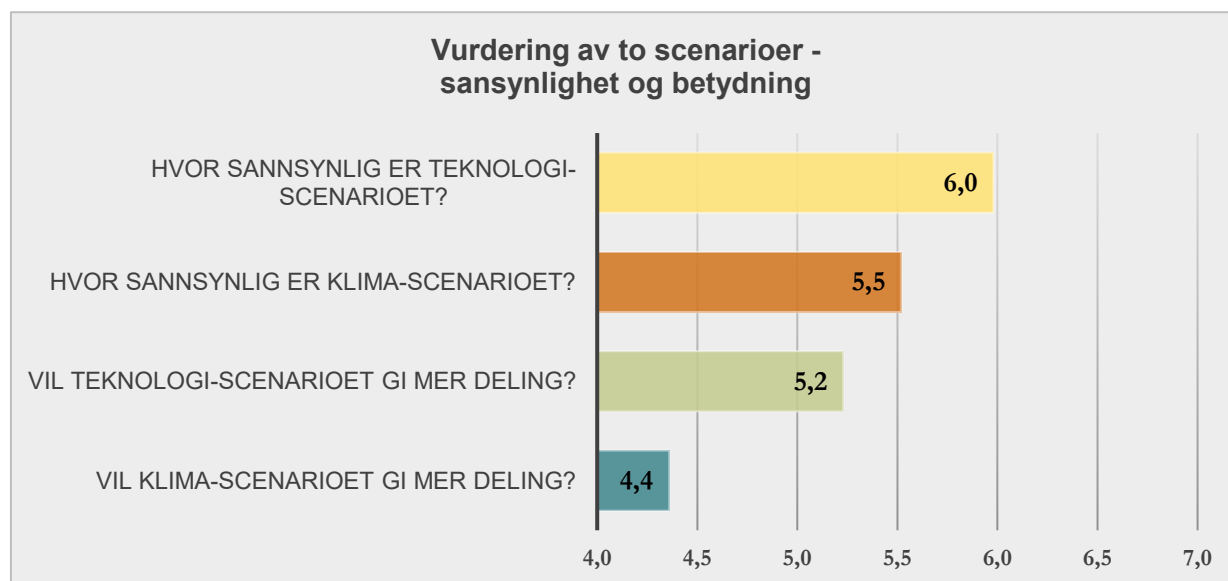

Hoveddelen av spørreskjemaet omfattet vurdering av to scenarier og mulige konsekvenser av disse, projeksjoner av utviklingen i årene fremover, og påstander utviklet fra dialogen og poll'ene i scenarioverkstedet. Hvert spørsmål eller påstand kunne vurderes på en 7-punkts Likert-skala, med tilleggsmulighet for «vet ikke/ikke relevant»-svar. I tråd med Delphi-metoden (jf. f.eks. Brewer, 2007; Julsrud & Uteng, 2015; Schuckmann et al., 2012) ble spørreskjemaet distribuert i to runder hvor deltagerne i runde 2 kunne justere sine svar fra runde 1 etter å ha sett hva andre hadde svart (dvs. deres gjennomsnittscore) på de aktuelle spørsmålene i runde 1, samt legge inn eventuelle kommentarer til spørsmålene og tematikken. Blant de inviterte fullførte 44 personer runde 1 av undersøkelsen, hvorav 28 fullførte runde 2. Etter å ha testet for forskjeller i individuelle svar fra runde 1 og 2, viste det seg at svært få hadde justert sine svar i runde 2 (dvs. det var ingen signifikante forskjeller mellom svarene i runde 1 og 2). Det ble derfor bestemt å benytte dataene fra runde 1 med svar fra 44 respondenter for å ha et kvantitativt større datagrunnlag, og svarene (gjennomsnittscore) fra disse 44 er presentert i resultatene nedenfor.

Resultater fra Delphi-studien

Basert på resultatene fra scenarioverkstedet valgte vi å gå videre med de to scenarioene som ble vurdert som de mest sannsynlige å inntreffe, og som ville føre til mer deling/utvikling av delingsøkonomi i Innlandet.

Figur 1 viser a) i hvilken grad man anser det sannsynlig at det aktuelle scenarioet vil bli virkelighet i 2030 og b) hvorvidt scenarioet i så fall vil føre til mer deling og bruk av delingstjenester i Innlandet. Gjennomsnittscorer over 4,0 (nøytral/ «hverken-eller») her indikerer at deltagerne anser det aktuelle scenarioet a) som sannsynlig eller b) at det vil føre til mer deling i Innlandet.

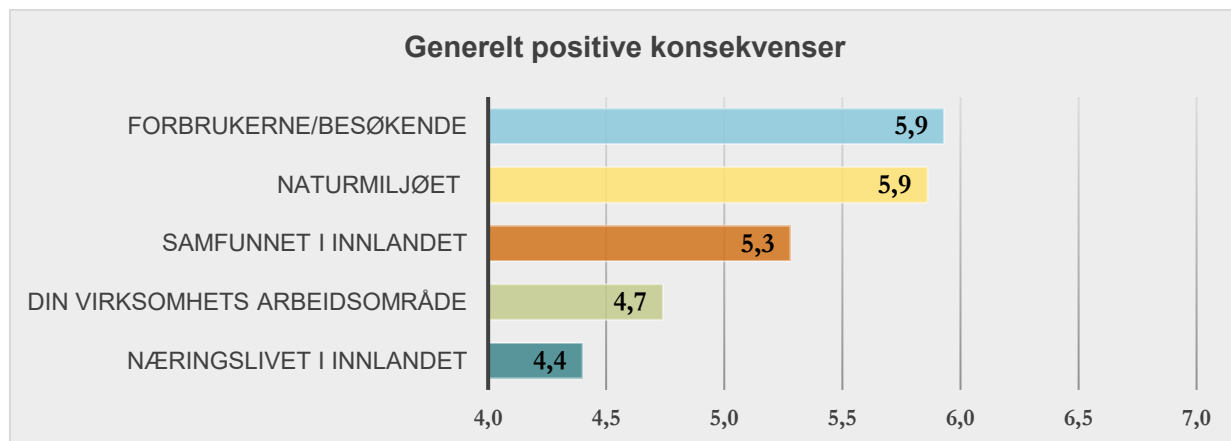

Figur 1: Anslått grad av sannsynlighet for å inntreffe og hvorvidt de to utvalgte scenarioene vil føre til mer deling i Innlandet. Skala fra 1 til 7, gjennomsnittscore for respondentene (n=44).

Resultatene (figur 1) viser at begge scenarioene ble ansett som ganske sannsynlige for å inntreffe (gjennomsnittscore >4,0 nøytral). Begge scenarioene ble vurdert til å ville medføre mer deling og bruk av delingsøkonomitjenester i Innlandet, mens teknologi-scenarioet ble ansett som det som i aller størst grad ville ha slike effekter.

Neste spørsmålsgruppe (figur 2) gjaldt i hvilken grad økt utvikling av delingsøkonomi i Innlandet ville ha antatt negative eller positive konsekvenser for ulike interessenter/grupper eller aktører og naturmiljøet.

Figur 2: Antatte konsekvenser for ulike interessenter/aktører og naturmiljø av mer deling i Innlandet. Skala fra 1 til 7, gjennomsnittscore for respondentene (n=44).

Figur 2 viser at respondentpanelet anser at en utvikling av delingsøkonomi gjennomgående vil ha positive konsekvenser (gjennomsnittscore >4,0 nøytral) på tvers av ulike grupper av interessenter og naturmiljø. Aller mest positive konsekvenser mente respondentene at det vil ha for de besøkende eller forbrukere av delingsøkonomitjenester (gjennomsnittscore 5,9 av maksimalt 7,0). Dernest anså man at delingsøkonomi i stor grad vil føre til positive konsekvenser for naturmiljøet, for eksempel gjennom redusert ressursbruk, mindre klimautslipp og avfall, eller mindre slitasje på naturen, og at samfunnet i Innlandet generelt vil nyte godt av delingsøkonomien, for eksempel gjennom et bedre tilbud til besøkende eller økte muligheter for befolkningen. Konsekvensene for (respondentens) egen organisasjon eller virksomhetsområde ble også ansett som ganske positive, men i noe mindre grad for næringslivet i Innlandet.

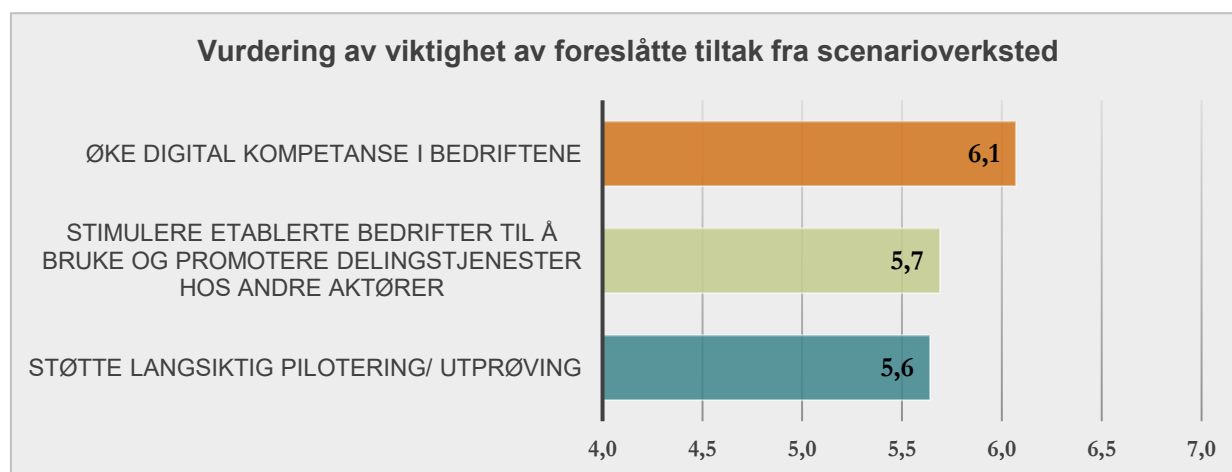
Delphi-deltagerne ble deretter bedt om å angi i hvilken grad de var enige eller uenige i en rekke ulike (22) påstander om mulige fremtidige utviklinger og konsekvenser knyttet til deling i Innlandet de neste 10 årene. Disse påstandene var basert på innspill fra scenarioverkstedet, og vinklet med hhv. mulige positive, nøytrale (fortrinnsvis forutsetninger) eller negative konsekvenser mht. utvikling av delingsøkonomi. Blant de positivt vinklede påstandene var deltagerne i stor grad enige i at deling vil øke fordi bedrifter og organisasjoner vil måtte kunne vise til mer sosialt og miljømessig ansvar, basert på gjennomsnittsscoren (5,4), eller at ressursbesparende delingstjenester vil gi økt sosial status (for eksempel i sosiale media) (5,4). I gjennomsnitt var panelmedlemmene også langt på veg enige i at alle i samfunnet vil tjene på økt deling, dvs. at det vil skape en vinn-vinn-situasjon for alle (5,1). Det at deling vil kunne skape eller tiltrekke seg nye kundegrupper fordi flaskehalsen i ressurstilgangen (f.eks. innen overnatting, transport eller utstyr) reduseres ved deling, var deltagerne også til en viss grad enig i (4,1). Deltagerne var altså generelt enige i påstander som kan anses å være gunstige for utvikling av delingsøkonomi og/eller utviklinger som kan anses å være potensielt positive for Innlandet.

På samme måte ble deltagerne bedt om å ta stilling til negativt ladede påstander knyttet til delingsøkonomi i Innlandet. Blant disse var respondentene i stor grad enige i at det fortsatt vil være en oppfattet usikkerhet om utviklingen av delingsøkonomi i Innlandet, som for eksempel kan føre til at man ikke tør å satse på å utvikle og tilby nye delingstjenester, eller at tilstrekkelige stimulerings- og støttetiltak ikke settes inn (gjennomsnittscore 5,3).

Deltagerne var også ganske enige i at delingstjenestemarkedet vil bli dominert av store nasjonale eller internasjonale aktører, som kan medføre at relativt lite av verdiskapningen vil beholdes regionalt i Innlandet, dvs. at fortjenesten eksporteres ut av regionen av disse aktørene (4,8). Samtidig var respondentene moderat *uenige* i at delingstjenester vil utkonkurrere etablerte bedrifter (som hoteller, restauranter, taxi) som kan medføre konkurser og tap av omsetning og arbeidsplasser blant disse (3,5).

Angående de mer nøytrale påstandene som handlet om mulige tiltak eller forutsetninger, var deltagerne gjennomgående svært enige i at delingsløsningene må være fleksible for å være attraktive sammenlignet med ordinære tjenester og produkter (gjennomsnittscore 6,4), altså at man kan bruke ressursene når, hvor lenge og hvor mye man ønsker. Tillit til at plattformer som tilbyr delingstjenestene fungerer anses som avgjørende (6,3). Historiefortelling («storytelling») for å formidle bruk, erfaringer og opplevelser knyttet til delingstjenester er også noe respondentene var enige i vil være viktig for å fremme delingstjenester, f.eks. gjennom sosiale media (5,8). Videre var panelet ganske enig i at utnyttelse av utviklingskompetanse i teknologibedriftene er viktig for å fremme delingsøkonomi (5,4), at støtteordninger og næringsorganisasjoner må prioritere å samordne teknologi- og reiselivskompetanse (5,3), og at aktørene i Innlandet ville måtte samle ressurser for å utvikle gode delingstilbud for både fastboende og tilreisende (5,2).

Fra scenarioverkstedet kom det frem noen innspill på tiltak som burde prioriteres for å understøtte utvikling av delingsøkonomi i Innlandet. Delphi-deltagerne ble bedt å vurdere viktigheten av de tre høyest prioriterte tiltakene fra scenarioverkstedet. Tiltakene er vist i figur 3, rangert etter oppfattet viktighet.

Figur 3: Grad av oppfattet viktighet av foreslåtte tiltak fra scenarioverksted knyttet til delingsøkonomi i Innlandet. Skala fra 1 til 7, gjennomsnittscore for respondentene (n=44).

Alle de tre foreslåtte tiltakene oppfattes som viktige (gjennomsnittscore >4,0 nøytral). Tiltak for å utvikle digital kompetanse i bedriftene (fortrinnsvis reiseliv og kreative næringer) ble vurdert som aller viktigst av disse tre foreslåtte tiltakene (gjennomsnittscore 6,1). Det ble også vurdert som viktig å stimulere etablerte bedrifter som hoteller, skianlegg, transportører og varehandel til å bruke delingstjenester hos andre aktører eller promotere dem overfor egne kunder (5,7). Det å støtte langsiktig pilotering og utprøving (dvs. utover ad-hoc, kortsiktige enkeltprosjekter) av delingstjenester ble også ansett som ganske viktig (5,6).

På enkelte områder var det forskjeller mellom deltagerrepresentanter fra reiseliv og kreative næringer sammenlignet med deltagerne fra andre næringer, offentlig virksomhet og ulike interesseorganisasjoner. Det var likevel bare tre påstander hvor det var signifikante forskjeller i vurderingene mellom de to gruppene. Deltagere fra andre sektorer (enn reiseliv og kreative næringer) var gjennomsnittlig i større grad enige (score 5,5 vs.4,1) i at delingstjenester vil redusere flaskehalsen i ressurstilgangen, for eksempel i presserperioder i hovedsesong eller under spesielle arrangement eller begivenheter, eller utenom sesong når ordinære tilbud ikke er tilgjengelige (som ved vinterstenging e.l.). Deltagerne fra andre sektorer uttrykte også klart større grad av enighet (gjennomsnittscore 5,7 vs. 4,2) i påstanden om at alle i lokalsamfunnet vil være tjent med mer deling, altså at det vil være en vinn-vinn-situasjon for alle. Dette kan ses i sammenheng med at deltagerne fra reiseliv og kreative næringer i større grad var enige (score 4,2 vs. 3,0) i at delingstjenester vil utkonkurrere etablerte aktører i disse næringene, som de fortrinnsvis selv er en del av.

Oppsummering av hovedresultater og anbefalinger

Denne artikkelen belyser spørsmålet om utvikling av delingsøkonomi vil skje under gitte fremtidsscenarioer, om det kan skape muligheter for mer bærekraftig deling av fysiske ressurser og tjenester i friluftsliv og utmark, samt andre konsekvenser og mulige tiltak for å fremme slik utvikling. De anvendte metodene er et scenarioverksted blant representanter for reiseliv og kreative næringer i Innlandet fylke og en forenklet nettbasert Delphi-studie med noe bredere representasjon fra relevante sektorer/næringer i nevnte fylke.

Scenarioverkstedet, som drøftet tre ulike scenarioer, viste at de aspektene som ble presentert i scenarioene, ble oppfattet som riktige og viktige. I gruppediskusjonen kom det fram at man mente at forbrukerne, spesielt unge brukere, vil drive fram det grønne skiftet. Det vil være en konkurransemessig fordel å kunne tilby miljø- eller klimavennlige valg, men deling av utstyr må også være prismessig gunstig og fleksibelt, f.eks. ved at man kan hente og levere transportmidler og turutstyr på ulike steder. Utrygghetsscenarioet ble ansett som mindre relevant for Innlandet, men det ble oppfattet som en fordel at spredtbygde områder anses som tryggere enn bysentra, og generelt at Norge er et land der det er stor grad av tillit mellom innbyggerne – noe som vurderes som viktig i sammenheng med deling av utstyr og tjenester. Teknologiscenarioet har relativt stor tilslutning, og forbrukernes vaner endrer seg raskt: kjøp og salg foregår mer og mer via teknologiske plattformer, med rask levering «rett hjem». Implikasjonene av scenarioet er at teknologiutviklingen muliggjør mange og nye koblinger mellom tilbydere og brukere – f.eks. ved at man kan bestille bil, overnatting, turutstyr og en guidetjeneste ute i naturen på en og samme plattform. Noen av deltakerne satte imidlertid spørsmål ved om digitale løsninger kunne løse alle utfordringer – mange naturbrukere ønsker at ting går saktere enn i hverdagen, og autentisiteten ved ulike kulturopplevelser, som eksempelvis festivaler, kan utebli om opplevelsen blir digital uten faktisk fysisk nærvær. Teknologien gir med andre ord muligheter for nye løsninger, men har også sine begrensninger.

På scenarioverkstedet uttrykte deltagerne støtte til tiltak rettet mot kompetanseoverføring, samarbeid om nye løsninger og utprøving av piloter. Alle tre tiltakstypene ble dessuten ansett for å være relativt bærekraftige, men det var samtidig en viss uro for at klima- og miljøaspektene ikke ble godt nok ivarettatt i alle typer nye delingsløsninger. Flere andre tiltakstyper var ønsket for å stimulere til økt deling. Blant annet at det offentlige stimulerer til økt deling gjennom incentiver og reguleringer (slik som ved introduksjon av el-biler), og det antas at det vil komme nye sertifiseringsordninger der miljø- og klimaaspektene vil bli tillagt større vekt og der deling av utstyr vil kunne inngå i kriteriene. For at deling skal kunne realiseres, er det også nødvendig at den teknologiske infrastrukturen er utbygd. Bredbånddekning savnes i dag i perifere og attraktive naturområder der det lokale reiselivet er viktig. Dette anser deltagerne som et offentlig ansvar.

Samtidig anses også tiltak på lokalt nivå for å være avgjørende. Tilbyderne må få tilført teknologisk kompetanse, og teknologibedriftene uttrykte tydelig interesse for å bidra til dette (jf. pkt. 1 og 2 ovenfor). Deltakerne så videre for seg at den lokale organiseringen kunne styrkes ved at det ble laget delingspooler, der både kommunenes, de fastboende og tilreisende sine ressurser og utstyr kunne stilles til rådighet, og der både lokale innbyggere og besøkende også kunne benytte seg av dette tilbudet. Det ble videre foreslått å prøve ut dette i det små, f.eks. i Gudbrandsdalen, for å teste ut hvordan det kan fungere i praksis.

Delphi-undersøkelsen tok for seg to av de tre scenarioene; teknologiscenarioet og klimascenariet. Resultatene viser at deltagerne i stor grad var enige i at disse scenarioene beskriver elementer av en utvikling som med rimelig grad av sannsynlighet vil inntreffe, og at de vil kunne medføre økt bruk av delingstjenester, som i igjen ble vurdert som hovedsakelig gunstige for ulike aktørgrupper i Innlandet. Det var også gjennomgående høy grad av enighet om at de foreslåtte tiltakene er viktige og bør prioriteres, og Delphi-deltagerne var dermed langt på veg på linje med deltagerne i scenarioverkstedet. Det styrker antagelsen om at de nevnte tiltakene er de som bør prioriteres spesielt.

Man kan tolke det slik fra deltagerne vurderinger at man ikke kan forvente at delingsøkonomien utvikler seg og vokser av seg selv, i alle fall ikke før delingstjenester er godt etablerte og økonomisk bærekraftige i markedet. Støtte og stimulering fra offentlig sektor, andre tiltaks- og støtteordninger og drahjelp fra næringsorganisasjoner anses nødvendig for å utvikle bærekraftig delingsøkonomi i Innlandet.

Det er en tendens til at deltagerne fra andre sektorer er mer positivt innstilt, på enkelte punkter, til utvikling av delingsøkonomi i Innlandet enn de fra reiseliv og kreative næringer. Det gjelder særlig vurderingene av delingsøkonomi som positivt for å redusere flaskehalsen i ressurstilgangen, eller at denne vil skape en vinn-vinn-situasjon for alle aktører, og de mulige utfordringene ved at delingsøkonomivirksomhet kan utkonkurrere etablerte virksomheter. Selv om Delphi-resultatene ikke sier noe detaljert om dette, kan det tyde på at de fra reiseliv og kreative næringer oppfatter delingsøkonomitjenester (til dels) som konkurrenter til sine egne etablerte tjenester. Dermed kan delingsøkonomitjenester oppfattes som en mulig trussel for disse virksomhetene, og ikke nødvendigvis vurderes å representere en vinn-vinn-situasjon for alle aktører i Innlandet. Videre kan det være at enkelte av disse aktørene mener de selv kan håndtere eventuelle flaskehalsen i ressurstilgangen godt, uten hjelp fra delingsøkonomitjenester.

Konklusjon

Resultatene fra arbeidsverkstedet og Delphi-undersøkelsen indikerer at det generelt er tro på at de foreslåtte scenarioene vil inntreffe, i alle fall elementer av dem, de nærmeste 10 årene. Alt i alt vurderes utvikling av delingsøkonomi innen reiseliv og kreative næringer som positivt for de fleste interessentgrupper og aktører, og for klima og miljø i Innlandet. En rekke mulige utviklingstrekk ble vurdert av panelet, samt mange mulige forutsetninger og tiltak for å kunne utvikle bærekraftig delingsøkonomi videre i fylket. De utviklingstrekken som ble vurdert som sannsynlige, særlig mht. teknologiutviklingen, vil også ha implikasjoner for deling av utstyr, ressurser og tjenester i friluftsliv og utmark. Tiltakene forventes i høy grad å bidra til å styrke bedrifters og lokalsamfunns bærekraft, og også – om enn noe mindre entydig uttalt – til naturmiljøets bærekraft. Den siste modifikasjonen tilsier at de miljømessige konsekvensene bør utredes og overveies ved implementering av delingsøkonomistøttende tiltak og nye teknologiske løsninger for deling innen reiseliv og kreative næringer i Innlandet.

Avsluttende bemerkning

Gjennomføring og tolking av resultatene av arbeidsverkstedet og Delphi-undersøkelsen i denne konteksten var krevende midt i en global Covid19-pandemi, hvor reiseliv og kreative næringer (særlig kultursektoren) ble spesielt hardt rammet. Gitt denne situasjonen har det vært utfordrende å forutsi, med rimelig grad av sannsynlighet, hva som kommer til å skje på dette området i kjølvannet av pandemien globalt, nasjonalt og i Innlandet de nærmeste 10 årene. Det gjelder både for forskerteamet, som har utformet innhold og undersøkelsesdesign og videre foretatt analyser og tolkning av resultatene, og for deltagerne i undersøkelsene, som skulle svare på spørsmål, gjøre seg opp en mening om scenarioene, og vurdere utviklingstrekk og prioritering av tiltak. Resultatene kunne selvsagt ha sett annerledes ut om pandemien ikke hadde rammet i et så stort omfang da undersøkelsene foregikk. Videre er resultatene basert på et relativt begrenset antall respondenter i både scenarioverkstedet og i den forenklete Delphi-studien, til dels som følge av omstendighetene nevnt ovenfor, som kan ha påvirket representativiteten og reliabiliteten i studien. De spesielle omstendighetene gjør det også krevende, om ikke umulig, å replisere studien under mer normale forhold i kjølvannet av pandemien. Disse begrensningene er det viktig å ha i tankene når man tolker resultater og anbefalinger som er presentert her.

Det er samtidig et behov for videre studier av erfaringer med utprøvinger og pilotering av delingsøkonomiløsninger for å identifisere muligheter og barrierer mot å ta løsningene i bruk med tanke på deling av utstyr, ressurser og tjenester i friluftsliv og utmark både fra tilbyder- og brukersiden, samt å dokumentere eventuelle bærekrafteffekter, økonomisk, miljømessig og sosialt i Innlandet, i utmark og andre rurale strøk.

Vi takker våre kolleger i prosjektet CreaTur ved Høgskolen i Innlandet, og Samfunns- og næringslivsforskning og Norges handelshøyskole for innspill til og bistand til gjennomføring av undersøkelsene rapportert i denne artikkelen. Vi retter også en takk til Regionale Forskningsfond (RFF) Innlandet for finansieringen av prosjektet «Delingsøkonomi, digital tjenesteinnovasjon og regional omstilling i Innlandet» - CreaTur som har gjort denne artikkelen mulig. I tillegg vil vi rette en stor takk til deltakerne i scenariorverkstedet og Delphi-undersøkelsen, som har gitt viktige innspill og bidratt til innsikt i tematikken.

Referanser

- Brewer, E.W. (2007). Delphi technique. I: N.J. Salkind (red.) *Encyclopedia of measurement and statistics*, 1, (240-246). Sage. <http://dx.doi.org/10.4135/9781412952644.n128>
- Buckley, R., Gretzel, U., Scott, D., Weaver, D., & Becken, S. (2015). Tourism megatrends. *Tourism Recreation Research*, 40(1), 59–70.
- Derks, J., Giessen, L. & Winkel, G. (2020). COVID-19-induced visitor boom reveals the importance of forests as critical infrastructure. *Forest Policy and Economics*, 118. <https://doi.org/10.1016/j.forpol.2020.102253>
- Elmahdy, Y., Haukeland, J.V., & Fredman, P. (2017). *Tourism Megatrends. - A literature review with focus on nature-based tourism*. Norwegian University of Life Sciences, Faculty of Environmental Sciences and Natural Resource Management. Report 42.
- Farstad, E. & Haukeland J. V. (2022). *Delingsøkonomi i reiseliv og kreative næringer i Innlandet – resultater fra scenariorverksted og Delphi-studie*. TØI arbeidsdokument 51845. Oslo: Transportøkonomisk institutt
- forskning.no (2021). *Pandemien kan være bra for delingsøkonomien*. Publisert 31. januar. <https://forskning.no/fritid-hogskolen-i-innlandet-partner/pandemien-kan-vaere-bra-for-delingsokonomien/1804389>.
- Gössling, S. & Scott, D. (2012) *Scenario planning for sustainable tourism: an introduction*, *Journal of Sustainable Tourism*, (20)6, 773-778, DOI: 10.1080/09669582.2012.699064
- Haukeland J. V., Fredman, P., Tyrväinen, L., Siegrist, D. & Lindberg, K. (2023): Prospects for nature-based tourism: identifying trends with commercial potential, *Journal of Ecotourism*, DOI: 10.1080/14724049.2023.2178444
- Haukeland J. V., Fredman, P., Siegrist, D., Tyrväinen, L., Lindberg, K. & Elmahdy, Y.M. (2021). Trends in nature-based tourism. I P. Fredman & J.V. Haukeland (red.) *Nordic Perspectives on Nature-based Tourism. From Place-based Resources to Value-added Experiences* (pp. 16–31). Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
- Iversen, N. & Hem, L. (2018). Spredning av delingstjenester. Hva påvirker delingsatferd? *Magma*. 0818, 37-46.
- Iversen, N., Hem, L., & Foley, C. (2023). Factors influencing attitude and intentions among sharing services – A meta-analysis. Kommende publisering.
- Julsrud, T., & Uteng, T.P. (2015). Technopolis, shared resources or controlled mobility? A net-based Delphi-study to explore visions of future urban daily mobility in Norway. *European Journal of Futures Research* (3)10, 1-13.
- Moriarty, J.P. (2012). Theorising scenario analysis to improve future perspective planning in tourism, *Journal of Sustainable Tourism*, 20(6), 779-800, DOI: 10.1080/09669582.2012.673619
- Page, S.J., Yeoman, I., Connell, J., & Greenwood, C. (2010). Scenario planning as a tool to understand uncertainty in tourism: the example of transport and tourism in Scotland in 2025, *Current Issues in Tourism*, 13(2), 99-137, DOI: 10.1080/13683500802613519
- Sagheim, K.B. & Nilsen, T (2021) Blessing or curse for regions and firms? Narratives of the sharing economy as an innovative practice in a rural region in Norway, *Norsk Geografisk Tidsskrift - Norwegian Journal of Geography*, 75(3), 127-141, DOI: 10.1080/00291951.2021.1918759
- Schuckmann, S. W., T. Gnatzy, I. Darkow, & Von der Gracht, H. (2012). Analysis of factors influencing the development of transport infrastructure until the year 2030 - A Delphi based scenario study. *Technological Forecasting & Social Change* 79, 1373-87.
- Scott, D., & Gössling, S. (2015). What could the next 40 years hold for global tourism? *Tourism Recreation Research*, 40(3), 269–285.
-
- Selvaag, S.K., Wold, L.C., Gundersen, V., Keller, R., & Vistad, O.I. (2021). Norgesferie i krisetider – Hvordan så sommeren 2020 ut i fjellet? *Tidsskriftet Utmark nr. 1*.

Soneryd, L. & Amelung N. (2016). Translating Participation: Scenario Workshops and Citizens' Juries across Situations and Contexts. In: Voß JP. & Freeman R. (eds) *Knowing Governance. Palgrave Studies in Science, Knowledge and Policy*. Palgrave Macmillan, London. https://doi.org/10.1057/9781137514509_7

Stensland, S., Fossgard, K., Bergsnov Hansen, B., Fredman, P., Morken, I.-B., Thyrrestrup, G., & Haukeland, J.V. (2018). *Naturbaserte reiselivsbedrifter i Norge. Statusoversikt, resultater og metode fra en nasjonal spørreundersøkelse*. MINA fagrapport 52. Ås: Norwegian University of Life Sciences.

Varum, C.A. & Melo, C. (2010). Directions in scenario planning literature – A review of the past decades. *Futures*, 42, 355–369.

Venter, Z., Barton D., Gundersen, V., Figari, H., & Nowell, M. (2020). Urban nature in a time of crisis: recreational use of green space increases during the COVID-19 outbreak in Oslo, Norway, *SocArXiv*.

Øian, H., Andersen, O., Follestad, A., Hagen, D., Eide, N.E., & Kaltenborn, B. (2015). *Effekter av ferdsel og friluftsliv på natur. En sammenstilling av nasjonal og internasjonal litteratur*. NINA Rapport 1182, 77 s.

Østlandsforskning (2022). CreaTur Temahefte 130622. [CreaTur Temahefte 130622 | Piktochart Visual Editor](#)